

“Nem ér a nevem!” – Hogyan korlátozhatja az általános adatvédelmi rendelet a sajtószabadságot

Tervezet - A kéziratot a nyilvános kerekasztal beszélgetés visszajelzései alapján
véglegesítjük

A jelentést Döbrentey Dániel, Mécs János és Szabó Attila, a TASZ politikai
szabadságjogok projektjének jogászai készítették.

Szerkesztette: Szabó Attila.

I. A sajtó helyzete Magyarországon

A magyar sajtó helyzete a közbeszéd és szakértői elemzések állandó témája lett a Fidesz-KDNP 2010-es kétharmados győzelme és kormányra kerülése óta. A médiatörvény 2011-es elfogadása körül jelentek meg az első, erős aggodalmak a magyar sajtószabadság helyzetével kapcsolatban a pártszövetség kormányzásának időszakában.

Az azonban hamar világossá vált, hogy a hatalom nem olyan hagyományos, XX. századi eszközökkel kívánja korlátozni a sajtó szabadságát, mint a cenzúra, az újságírók elleni erőszak, vagy a leírt szavakért kiszabott szabadságvesztés.

Ehelyett két, párhuzamos tendencia volt megfigyelhető: a kormány elkezdte építeni azt a médiabirodalmat, mely formálisan tőle független, azonban kizárólag a számára előnyös üzeneteket terjeszti – hol a kormánypártok magasztalásával, hol a kormánypárt vélt vagy valós ellenfeleinek folytonos támadásával. Ez a médiabirodalom mára olyan kiterjedt lett, hogy magában foglalja – egyebek mellett – valamennyi megyei lapot, továbbá az összes országos elérésű rádiót. Százas nagyságrendű egyéb sajtótermékek, így nyomtatott és online lapok, televíziók, rádiók tartoznak ide. A médiabirodalom elemeinek túlnyomó többségét a KESMA, azaz a Közép-Európai Sajtó és Média Alapítvány fogja össze.¹ Az Alapítványon kívül is számtalan kormánypárti sajtótermék létezik, elég, ha csak arra gondolunk, hogy az

¹ <https://mertek.atlatszo.hu/mindent-beborit-a-fidesz-kozeli-media/>,
<https://mertek.eu/2019/12/13/kozpontosított-mediarendszer-lagy-cenzura-2018-mertek-fuzetek-17/>

egyes önkormányzatok lapjai, híroldalai is jellemzően a kormánypárti narratíva terjesztői.

Ezen sajtótermékek statisztikailag sokkal jelentősebb arányban veszítenek sajtóhelyreigazítási pereket, mint a független sajtó. A helyreigazítási perek (és a gyakran hozzájuk kapcsolódó személyiségi jogi perek) jellemzően nem jóhiszemű tévedés eredményei, hanem tudatos, politikailag motivált lejárató anyagok nyomán indulnak meg. Egyes politikai-közéleti szereplők ellen tartós, valótlan tényállításokra alapozott anyagok sorozatát jelentetik meg a propagandasajtó termékei. Az ezáltal okozott sérelmek több esetben már csak az érintett politikai- vagy közéletből való távozása után nyernek orvoslást.²

Jogállamban elfogadhatatlan módon a kormányt támogató médiaökoszisztéma részévé vált a közszolgálati média is³, melynek egyoldalúsága és elfogultsága példátlan a nyugati szövetségi rendszerben. Különösen szembeűnő, hogy a közszolgálati média a kormánypárti politikusokat, szakértőket, véleményformálókat milyen mértékben súlyozza felül az interjúalanyok körében, miközben ellenzéki politikusok elsősorban csak a kampányidőszakban jelenhetnek meg a stúdióban, akkor is csak azért, mert a közszolgálati média köteles 300 másodperc időtartamot biztosítani valamennyi jelölő szervezet számára, programjuk bemutatására. A közszolgálati médiából ebben a tekintetben is kiemelkedik az M1 hírcsatorna, de hasonló tartalommal jelentkeznek a rádiók és a sportcsatorna rövid hírblokkjai is. A közszolgálati média rendszerszinten elfogult működését több, közismert⁴, nyilvánosságra került⁵ felvétel is igazolja.

A közszolgálati média körében szükséges megemlíteni a Magyar Távirati Irodát, mely azzal segíti a kormánypártokat, hogy – többször a személyiségi jogok védelmére, vagy éppen a közmédia jó hírnevére hivatkozva – rendszeresen visszautasítja ellenzéki politikai szereplők kritikus hangvétellű közleményeinek terjesztését.⁶ A másik tendencia a független sajtótermékek működésének ellehetetlenítése, mely egy mai napig tartó folyamat és számos módszerrel zajlik.⁷ Egyes esetekben üzleti-gazdasági

² <https://www.youtube.com/watch?v=ego4aQLZKIQ>

³ <https://mertek.eu/2019/12/13/kozpontositott-mediarendszer-lagy-cenzura-2018-mertek-fuzetek-17/>

⁴ <https://www.szabadeuropa.hu/a/szerkesztoi-utasitas-a-koztevenel-ebben-az-intezmenyben-nem-az-ellenzeki-osszefogast-tamogatjak-mtva-fidesz/30940923.html>

⁵ <https://24.hu/belfold/2019/01/14/kozmedia-propaganda-mtva-ifj-lomnici-zoltan/>

⁶ https://hvg.hu/gazdasag/20151119_Az_MTI_nem_volt_hajlando_lehozni_az_Orban

<https://www.szabadeuropa.hu/a/muosz-mti-per-kozmedia-duna/32048231.html>

<https://media1.hu/2023/06/07/megtagadta-az-mti-a-statusztorvenyrol-es-a-tanarhianyrol-szolo-momentumos-kozlemenyek-kiadasat/>

⁷ <https://tasz.hu/cikkek/kiterjedt-es-sulyos-igy-akadalyozzak-a-fuggetlen-sajtot-magyarorszagon>

https://tasz.hu/a/files/koronavirus_sajto_kutatas.pdf

eszközökkel szünteti meg a hatalom a sajtótermék független jellegét⁸ vagy magát a sajtóterméket.⁹

A legfontosabb törekvés azonban az, hogy a független sajtótermék ne tudja ellátni a feladatát, ne legyen képes a kormányzat irányába kritikus tartalom előállítására. Ennek egyik eszköze a finanszírozás megnehezítése: a sajtótermékek jelentős bevételi forrásául szolgáló állami hirdetések, vagy a többségében állami tulajdonú cégek nem helyezik el hirdetéseiket azon sajtótermékekben, melyek nem a kormánypárt számára kedvező tartalmat közvetítenek. A finanszírozási nehézségekre jellemző az az anekdotikus úton igazolható tény, hogy egyes magángazdasági-versenypiaci hirdető a lehetséges politikai következményektől tartva nem helyeznek el hirdetéseket ilyen sajtótermékekben. Erre a helyzetre is reagálva négy független sajtótermék a Magyar Helsinki Bizottság segítségével eljárásokat indított a piactorzítás és a hirdetések egyenlőtlen elosztása miatt. Véleményük szerint olyan abszurd helyzetek is létrejönnek a hirdetések egyenlőtlen elosztásával, hogy egyes nyomtatott lapok számait alacsonyabb áron kínálják a kiskereskedelmi forgalomban, mint amennyi állami hirdetési összeg egy-egy lapszámra esik.¹⁰ Így felborulnak a piaci folyamatok, és a hirdetésekben nem részesülő lapok behozhatatlan versenyhátrányba kerülnek azokkal szemben, amik ilyen finanszírozási támogatásban részesülnek.

A független sajtót korlátozó eszköz az információhoz jutás megnehezítése és ellehetetlenítése is, amely a TASZ három kutatásában is vizsgált jelenség. Ennek keretében az állami szervek, intézmények és közhatalom-gyakorlók – sajtótermékenként eltérő mértékben – visszatartják az információkat az érintett újságíróktól, akik így kénytelenek másodlagos forrásokból és hivatalos úton, nagyrészt meg nem erősített értesülésekből dolgozni, melyet rendkívül megnehezít a forrásokra helyezett nyomás és megfélemlítésük.

Az információhoz jutás korlátozása számos formában valósulhat meg. Tipikus a kérdések ignorálása, a sajtótájékoztatókról való kizárás, az újságírók fizikai távoltartása, valamint a semmitmondó válaszok adása. Rendszeres az egyes újságírók vagy sajtótermékek elleni, kormányzati kommunikációs eszközökkel vagy kormánypárti sajtótermék útján folytatott hiteltelenítés is, melynek célja a hírforrás hitelességének aláásása. A független sajtó információhoz jutásának korlátozása különösen súlyos hatású volt a koronavírus-járvány alatt, amikor a hiányos és

<https://tasz.hu/cikkek/annak-ellenere-hogy-semmire-sem-valaszol-mindig-perelni-akar>

⁸ <https://www.direkt36.hu/az-index-ostromanak-szinfalak-mogotti-tortenete/>

<https://telex.hu/komplex/2023/11/13/index-ner-propaganda-media-vaszily-miklos-fidesz-fekete-szaloky-zoltan-meszaros-lorinc>

⁹ https://hvg.hu/gazdasag/20161212_Nepszabadsag_Vege_mediaworks

¹⁰ <https://kreativ.hu/cikk/negy-hetilap-all-bele-a-kormanyba>

átláthatatlan tájékoztatását éppen a kormánytól független szereplők lettek volna képesek ellensúlyozni. Ez részben meg is történt, de ezt a törekvést a változatlan (vagy egyes esetekben romló) állami gyakorlatok nem segítették elő.

A független sajtó természetesen jogi eljárásokkal is szembe kell hogy nézzen, azonban statisztikák szerint¹¹ ezeket túlnyomórészt a javukra döntenek el a bíróságok, így ritkán kényszerülnek helyreigazító közlemény közzétételére, Ez a tény önmagában beszédes a szakmai-etikai, illetve jogszabályi kötelezettségek betartása kapcsán, összevetve a propagandasajtó magatartásával.

Nóvum azonban, hogy egy új, a sajtószabadságot, a közszéled szabadságát és az információhoz jutást veszélyeztető tendencia bontakozik ki, méghozzá az Európai Unió Általános Adatvédelmi Rendelete (General Data Protection Regulation, GDPR) visszaélészerű alkalmazása kapcsán. Az utóbbi évek tapasztalata, hogy egyes gazdasági vagy közéleti szereplők a személyes adatok védelméhez való jogot parttalanul értelmezve, különösen meggazdagodásuk körülményeit, részleteit a nyilvánosságtól való eltitkolás szándékával a GDPR-ra hivatkozva eljárásokat indítanak a független sajtó ellen. Mindaddig a jogalkalmazó szervek nem mutatnak nyitottságot arra, hogy a hasonló eljárások során a sajtószabadság szempontjait egyáltalán figyelembe vegyék.

Ez az új tendencia egy olyan társadalmi közegben kap erőre, amelyben a sajtótermékekbe vetett állampolgári bizalom egyébként is gyenge és folyamatosan gyengül. Emellett hatalomra kerülése óta a kormány minden akadályt elhárított a közpénzek magánvagyonná transzformálása elől, sőt, külön csatornákat alakított ki erre. Egyre gazdagabbá válik egy olyan réteg, amely a vagyonát közpénzeknek köszönheti, miközben az egész ország jövőjét érintő ügyekre, mint az egészségügyre vagy az oktatásra nincsen elég pénz. Az adóforintjaink egyre inkább egy kivételezett réteg életét teszik jobbá. Ezt a folyamatot egyedül a független sajtó munkája teheti láthatóvá, de talán éppen ezért a politikai és gazdasági hatalommal rendelkezők mindent megtesznek az újságírók elhallgattatásáért.

¹¹ Erdélyi Katalin (2022): *Közel 400 pert veszített 5 év alatt a Fidesz-barát média, ebből 103-at az Origo bukott.*

<https://atlatszo.hu/kozugy/2022/02/23/kozel-400-pert-vesztett-5-ev-alatt-a-fidesz-barat-media-ebbol-103-at-az-origo-bukott/> (Megnyitva: 2023. augusztus 18.)

II. A GDPR hatása a sajtóra - mit és miért kutattunk

2019. decemberében indult az első olyan ügy Magyarországon, amely arról szólt, hogy egy gazdag család szeretné ellehetetleníteni a vagyonukról szóló portré jellegű cikk megjelenését. A Forbes magazin azt szeretne volna akkor bemutatni, hogy a száz leggazdagabb magyar között hol helyezkedik el és milyen vagyonelemekkel bír a Barabás család. A család tagjai a személyes adataik kezelésével szemben tiltakoztak az összeállítást készítő Forbes magazinnál. Az ügy azóta sem zárult le, sőt a Barabás család és azóta mások is eljárásokat indítottak különböző sajtótermékekkel szemben. A Forbes magazin ellen indult ügyek azt jelezték, hogy egy, a sajtó működésének ellehetetlenítésére irányuló, új ügypélda jelent meg Magyarországon. Ennek lényege az adatvédelmi szabályok mechanikus, azaz a sajtó alkotmányos szerepét és társadalmi funkcióját figyelmen kívül hagyó alkalmazása. Jóllehet az ilyen ügyekben elsőre abszurdnak tűnik a sajtó elleni érvelés, mégis, sokszor azt tapasztaltuk, hogy a NAIH, valamint a bíróságok nyitottak erre. Mindazonáltal nem tudunk még mindig eleget az ilyen perekről, arról, hogy mennyire elterjedtek, kik használják őket, és mennyiben nehezítik meg a sajtó mindennapi működését.

Idővonal

2018. VI. 30: Alkalmazandóvá válik a GDPR Magyarországon

2019.XII.15.: Elvállaljuk a Forbes ügyét a Barabás család GDPR alapú tiltakozásával szemben

2020.: NAIH határozat arról, hogy a gazdasági újságírással összefüggésben az adatkezelés alapja nem a közérdekűség.

2022-23: Bírósági döntések a Forbes és Magyar Narancs ügyekben - extra adminisztratív terhek a sajtón

2022-23: Új GDPR alapú ügyek indulnak más országos sajtószervekkel szemben

2023.07.25.: A Forbes ügyben érdemi kérdéssel az EJEB-hez fordulunk

A kutatásunkkal azt tárjuk fel, hogy a Magyarországon működő független országos és helyi lapok hogyan látják a helyzetet: tapasztalják-e, hogy a jelenlegi politikai rendszer hasznélvezői a GDPR szabályaira hivatkozva szeretnék elérni, hogy a gazdagodásuk, az üzleteik, a közélettel kapcsolatos tevékenységeik láthatatlanok legyenek.

Ennek érdekében 2023. júniusában harmincnégy sajtóterméket kerestünk meg. Levelünkben röviden bemutattuk az adatvédelem visszaélészerű alkalmazásán alapuló, a sajtó ellehetetlenítésére irányuló pereskedést, mint új jelenséget, és azt kértük, jelezzék, ha találkoztak már hasonló ügyekkel.

A harmincnégy megkeresett sajtószervezből tizenhárom jelezte, hogy van mondanivalója a témában. Velük online vagy személyes interjú keretében készítettünk interjúkat. Az interjúk célja az volt, hogy felmérjük a jelenség percepcióját a sajtó részéről. A kérdések egyrészt GDPR specifikus fókuszról közelítették meg a témát, azt, hogy milyen tendenciákat érzékelnek, van-e beazonosítható személyi kör, amelyik él ezekkel a jogi eszközökkel, indult-e ellenük hatósági vagy bírósági eljárás, illetve, hogy mennyiben befolyásolták ezek az ügyek a napi működésüket. Emellett egy nyitott blokk keretében az egyéb, azaz nem GDPR jellegű, de a sajtó korrupciót feltáró működését megnehezítő vagy ellehetlenítő eszközökről kérdeztük az alanyokat. Mielőtt azonban az interjúk tapasztalatait összegeznénk, fontos a jogi probléma részletes bemutatása.

III. A cenzúra egy új jogi eszköze - a GDPR ügyek jogi háttere

A sajtó működésének megnehezítése és ellehetlenítése nem új keletű jelenség, ehhez a történelem folyamán számos eszköz állt rendelkezésre, kezdve az explicit állami cenzúrától egészen a "dermesztő hatást" (chilling effect) kiváltó szabályozási megoldásokig (lásd például a rágalmazás, becsületsértés büntetőjogi szankcionálása). Az utóbbi években azonban megjelent Magyarországon egy új típusú jogi eszköz, amely a sajtó működését adatvédelmi alapon lehetetleníti el. Ennek az új típusú pereskedésnek a lényege, hogy az adatvédelmi szabályokat a sajtó alkotmányos funkciójára, sajátos tevékenységére tekintet nélkül alkalmazzák, ezáltal olyan terhet raknak a sajtószervekre, amely megnehezíti és bizonyos esetekben ellehetleníti a működését. Gyakori ezekben a perekben, hogy nem közvetlenül arról szólnak, hogy a sajtóban mi jelenhet meg, hanem arról, hogy a sajtó működése során a kezelt információval kapcsolatban milyen dokumentálási, mérlegelési, tájékoztatási kötelezettsége van.

E perek alapja a 2018 júliusától alkalmazandó GDPR, amely számos tekintetben a korábbinál szigorúbb adatvédelmi szabályozást vezetett be EU-s szinten. A GDPR célja elsősorban az, hogy az állam valamint a piaci szereplők ne éljenek vissza az általuk kezelt adatokkal, a szabályozást is elsősorban erre tekintettel alkották meg. Maga a rendelet is elismeri, hogy vannak olyan speciális tevékenységek, amelyek eltérő szabályozást indokolnak, és ezek között elsőként említi az újságírói tevékenységet. A GDPR erre tekintettel előírta a tagállamoknak, hogy külön jogszabályban egyeztessék össze az adatok védelméhez való jogot a véleménynyilvánítás szabadságával és a sajtószabadsággal [85. cikk (1) bekezdés]. A GDPR külön felhatalmazza a tagállamokat, hogy ennek keretében kivételszabályokat alkossanak meg a sajtó működését illetően,

amelyek adott esetben enyhébb követelményeket támasztanak a sajtótermékekkel szemben [85. cikk (2) bekezdés]. A gond csak az, hogy ennek a kötelezettségnek Magyarország nem tett eleget,¹² ezáltal a konkuráló alkotmányos szempontok között a GDPR általános szabályai szerint kell egyensúlyt találni. Ez azt igényelné, hogy az eljáró szervek, vagyis a NAIH és a bíróságok a rendelet alkalmazása során legyenek figyelemmel a sajtó alkotmányos funkciójára és sajátos működésére, és ez alapján határozzák meg a GDPR-ből következő kötelezettségeket. Meglátásunk szerint ez közel sem lehetetlen feladat, ugyanis a GDPR általános szabályai is megfelelő mozgásteret adnak, és helyes alkalmazásuk mellett nem lehetetlenül el a sajtó működése.

A probléma magva az adatkezelés jogalapjának helyes meghatározása. A GDPR felsorolja azokat a jogalapokat, amelyek alapján az adatok kezelhetőek, ilyen például az érintett hozzájárulása. A sajtó tekintetében két másik jogalap merül fel. Egyrészt a közérdek [6. cikk (1) bekezdés e) pont], másrészt az adatkezelő jogos érdeke, amennyiben az elsőbbséget élvez az adatalanyok adatvédelemhez fűződő jogához képest [6. cikk (1) bekezdés f) pont]. E két jogalap jelentősen eltérő adminisztratív terheket ró a sajtóra. Míg a közérdek esetében a jogalap magától értetődően fennáll, addig az adatkezelő (vagyis a sajtó) jogos érdekén alapuló jogalap fennállta külön vizsgálatot igényel. Ez azt jelenti, hogy ebben az esetben a sajtónak külön-külön minden adatalanyra, azon belül az adatalanyt érintően külön minden személyes adatra nézve el kell végeznie egy speciális érdekmérlegelést. Sőt, az érdekmérlegelést dokumentálnia kell és arról proaktív módon¹³ tájékoztatnia kell az érintetteket. Ez adott esetben olyan kötelezettséget ró az újságírókra, amely ellehetetleníti a munkájukat, különösen a nagy terjedelmű és óhatatlanul sok személyes adatot tartalmazó anyagok feldolgozásán alapuló oknyomozó újságírás esetében, amire példa a Schadl-Völner-ügy is (lásd a keretes részben).

¹² A jogalkotó nem alkotott egységes szabályozást, amelyben a kivételszabályokat megállapította volna, ehelyett különböző törvényi (pl. az Infotv., Ptk. Sajtótörvény, Btk.) rendelkezéseket és alkotmánybírósági határozatokat nevezett meg, mint amelyek a sajtószabadság és az adatvédelem közötti egyensúly megteremtését szolgálják. Látható azonban a jelen részben is kifejtett ügyek alapján, hogy ennél egyértelműbb szabályokra van szükség, ugyanis a jogalkalmazó szervek (NAIH, bíróságok) az esetek többségében nem teremtették meg ezt az egyensúlyt. A felhívott törvényi rendelkezésekhez és alkotmánybírósági határozatokhoz lásd: https://commission.europa.eu/system/files/2018-10/hu_notification_art_51.4_84.2_85.3_88.3_90.2_publication.pdf

¹³ Meg kell különböztetni a proaktív és reaktív tájékoztatást. A proaktív tájékoztatási kötelezettség alapján a sajtó előzetesen, az adatkezelés megkezdésekor köteles tájékoztatást nyújtani az adatalanyok, többek között az érdekmérlegelésről is. A reaktív tájékoztatási kötelezettség ezzel szemben csak akkor áll fenn, ha az adatalany kifejezetten tiltakozott adatai kezelése ellen.

Példa az érdekmérlegelés lehetetlenségére - A Schadl-Völner-ügy

A 2022-ben kirobbant, a bírósági végrehajtók kinevezésével kapcsolatos Schadl-Völner korrupciós ügyről a 444 részletes [tényfeltáró cikk](#) keretében számolt be. A cikk alapját a büntetőügy szerkesztőséghez eljuttatott több, mint 1700 oldalas nyomozati anyaga szolgáltatta. Ezt követően a NAIH közérdekű bejelentés alapján vizsgálatot indított, és mivel a hatóság gyakorlata szerint a sajtó működése során az adatkezelés jogalapja nem a közérdek, hanem az adatkezelő jogos érdeke, ezért külön érdekmérlegelést kell lefolytatni minden adatalany tekintetében. Azonban, ahogy arra a sajtószerv válaszában rámutatott, egy ekkora anyagban önmagában az érintett személyek összeszámolása és rendszerezése is több munkanapot venne igénybe, és akkor arról még nem is beszéltünk, hogy minden adatalany esetében minden adat tekintetében el kell végezni az érdekmérlegelést, ezt dokumentálni kell, és tájékoztatni az érintetteket. Emellett a NAIH nem volt tekintettel arra sem, hogy a cikkel érintett adatalanyok jelentős része közfeladatot ellátó személy, akik tevékenységének ellenőrzése mindenképpen a közérdekűségi jogalap alá tartozik. Az ügy jó példa arra, hogy a bűnügyi adatok egyébként indokolt kiemelt szintű védelmét a sajtó tevékenységének sajátosságaira tekintettel kell értelmezni. Továbbá a NAIH azt sem vette figyelembe, hogy az újságíró végzett egyéni érdekmérlegelést, amit az is mutat, hogy bizonyos adatokat kitakart a cikkben. Valamilyen szintű érdekmérlegelés tehát mindenképpen része az etikusan végzett újságírói munkának, azonban életszerűtlen és aránytalan széles körű dokumentálási és közlési kötelezettséget előírni.

Nincs egységes joggyakorlat arra nézve, hogy az újságírói tevékenység mely jogalap alá esik. A NAIH megközelítése szerint minden esetben az adatkezelő érdeke, vagyis a 6. cikk (1) bekezdés f) pontja a jogalap, azonban ez egyrészt nincs figyelemmel a sajtó közérdekű tevékenységére, másrészt ellentmond a bírósági gyakorlatnak, amely alapján a sajtó tevékenységi körének sokszínűsége miatt nem általánosan, hanem esetről-esetre kell eldönteni, hogy az adott közlés közérdekű-e.¹⁴ Sajnos azonban e tekintetben igen szűkítő a bírósági megközelítés, amelyet jól példáznak a Forbes ellen indított perekben hozott ítéletek, amelyek alapján a „gazdaglisták” összeállítása és publikálása nem minősül közérdekű feladatellátásnak (lásd a keretes részben).

Mi minősül közérdekű tevékenységnek? - Forbes kontra NAIH a Barabás ügyben

A Forbes magazin minden évben összeállítja az 50 leggazdagabb magyar személyek, családok listáját. A lista értelemszerűen tartalmaz személyes adatokat az azon

¹⁴ Lásd Kfv.V.37.365/2022/10. [144].

szereplő személyekről, így például a nevüket, egyes vagyonelemeiket, illetve egyes múltbeli tevékenységüket. A HELL energiaiital gyártásáról ismert Barabás család (amelynek vállalkozását korábban az állam jelentős támogatással segítette) tagjai a Forbes-al szemben polgári és hatósági eljárást kezdeményeztek, kifogásolva, hogy az újság nem megfelelően végezte el előzetesen az érdekmérlegelési tesztet, valamint nem tájékoztatta az érintetteket a teszt eredményéről. A jogalappal összefüggésben a Kúria megállapította, hogy egyrészt nem lehet általánosan kijelenteni, hogy a sajtó tevékenysége minden esetben közérdekű lenne, és ezáltal a 6. cikk (1) bekezdés e) pontban foglalt jogalap szerint minősülne, másrészt a konkrét esettel kapcsolatban a bíróság álláspontja az volt, hogy a leggazdagabb magyarok listájának összeállítása, még a közpénz érintettsége mellett sem közérdekű tevékenység. Nem állt meg tehát a közérdekűségi, csupán az adatkezelő jogos érdekén alapuló jogalap, emiatt pedig az újságot széleskörű és proaktív érdekmérlegelési, dokumentálási, és tájékoztatási kötelezettség terhelte. Meglátásunk szerint a Kúria jogértelmezése alkotmányellenesen szűkítő, hiszen egyrészt minden politikai közösség annak politikai és gazdasági rendszerével kapcsolatos alapvető közügye, hogy az adott közösség leggazdagabbjai kik, hogyan gazdagodtak meg, és vagyonuk hogyan alakul, másrészt a konkrét ügyben még állami erőforrások is érintettek voltak.

A GDPR alapú pereskedés számos sajátossággal bír a sajtót ellehetetlenítő többi eszközhöz képest. Egyrészt e perek a magáncenzúra körébe tartoznak, mivel jellemzően nem állami szervek vagy tisztségviselők, hanem magánszemélyek indítják meg őket. Másrészt jellemző még, hogy a pereskedés során a magánszemélyek gyakran nem azzal érvelnek, hogy a sajtó ne kezelhette volna az adataikat, hanem azzal, hogy a sajtószerv nem tartotta be az adatkezeléssel kapcsolatos érdekmérlegelési, dokumentálási, tájékoztatási, vagy egyéb jellegű kötelezettségét. Ennek megfelelően a sajtót marasztaló NAIH döntések és bírósági ítéletek sem közvetlen cenzúrákat fejtenek ki, jogellenessé nyilvánítva a közlést (vagy az adatkezelést) magát, hanem azokból közvetetten következik a sajtó működésének elnehezülése, ellehetetlenülése. Ettől függetlenül ugyanúgy fennáll a sajtószabadság és a véleménynyilvánítási szabadság sérelme. Sajnálatos módon azonban az Alkotmánybíróság arra a téves álláspontra helyezkedett, hogy az adatvédelmi szabályok téves értelmezése révén a sajtóra telepített plusz teher még csak nem is érinti a sajtószabadságot, nem korlátozza azt, ezért be sem fogadta a Forbes leggazdagabb magyarok listájával kapcsolatos alkotmányjogi panaszainkat.¹⁵ Ezekben

¹⁵ Lásd. 3245/2023. (VI. 2.) AB végzés; 3189/2023. (IV. 12.) AB végzés. Az első végzés téves alkotmányértelmezését látva a második végzés meghozatala előtt indítványkiegészítéssel éltünk, még

az ügyekben az Emberi Jogok Európai Bíróságához (EJEB) fordultunk (lásd a keretes részben).

GDPR alapú SLAPP pereink az EJEB előtt

Mivel a hazai jogorvoslati fórumok nem nyújtottak jogvédelmet, ezért több ügyben is a Strasbourgi Bírósághoz fordulunk. Az EJEB nem döntött még hasonló ügyben, ezáltal ezek lehetnek az első olyan döntések, amelyek a GDPR és a sajtó működésével kapcsolatban fektetnek le emberi jogi szttenderdeket. Konkrét, egy az egyben alkalmazható precedens nem állt tehát rendelkezésünkre, azonban az EJEB kiterjedt joggyakorlattal rendelkezik a magánszféra és a véleménynyilvánítás közötti konfliktus esetére. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye mindkét alapjogot rögzíti (lásd 8. cikk és 10. cikk), a bíróság pedig számos ügyben foglalkozott azzal, hogy miképpen egyeztethető össze a sajtó működése az érintett személyek magánszféréjával. A Barabás ügyben beadott indítványunkban például EJEB gyakorlata alapján azonosítottuk a vizsgálat releváns szempontjait, azt, hogy az adatok kezelése a sajtó működéséhez volt szükséges; közügyhöz kapcsolódott; az érintett személyek ismertek; az adatok nyilvánosan hozzáférhetőek voltak. Ezen tényezők fényében adatkezeléshez kapcsolódó, hazai bírósági ítéletekből következő adminisztratív terhek aránytalan korlátozást jelentenek. A hazai bíróságok tehát nem teremtettek megfelelő egyensúlyt.

Harmadrészt a GDPR alapú perek sajátossága az is, hogy egyszerre sok fronton indítanak eljárásokat a sajtó ellen. Az adatkezelés jogszerűségét kifogásolva egyrészt indítható NAIH hatósági eljárás, másrészt az személyes adataihoz fűződő, Ptk-ban külön nevesített személyiségi jogának sérelmére hivatkozva polgári per is indítható. A sajtónak tehát akár egy konkrét közléssel érintett egy konkrét magánszemély esetében is többfrontos küzdelmet kell vívnia, amely értelemszerűen jelentős erőforrásokat emészt fel, megint csak veszélyeztetve a sajtó működését. Emellett a polgári per során előfordulhat az is, hogy a pereskedő ideiglenes intézkedést kér, amely alapján a bíróság a per jogerős lezárásáig megtilthatja a személyes adatok nyilvánosságra hozását. Kiemelendő, hogy ez bizonyos esetekben önmagában alkalmas a sajtó működésének ellehetetlenítésére, hiszen, ahogy az EJEB is fogalmaz, a sajtó közlései „romlandó jószágok”,¹⁶ azaz egy sikeres ideiglenes intézkedés iránti indítvánnyal akkor is elérhető

inkább nyomatékosítva az alapjogi érintettséget, de érveinket az Alkotmánybíróság figyelmen kívül hagyta.

¹⁶ Observer and Guardian v. the United Kingdom, 13585/88, 26 November 1991, § 60

a közlés időszerű publikálásának megakadályozása, még ha később a pereskedő magánszemély az alapeljárást elveszti.

Végül érdemes kitérni arra is, hogy vajon miért lehetnek sikeresek ezek a perek, hiszen első ránézésre is abszurdnak tűnik, hogy például egy, Magyarország leggazdagabb emberei közé tartozó, és a sajtóban is többször szereplő személy a nevének publikálásával kapcsolatban kifogásolja, hogy a sajtó az adott személyes adattal kapcsolatban nem végzett proaktív mérlegelést, dokumentálást, tájékoztatást. A megengedő olvasat az, hogy a GDPR szabályozása relatíve új, és a bíróságokra amúgy is jellemző lehet, hogy tisztán szakjogági logika mentén döntenek, figyelmen kívül hagyva a tágabb alkotmányjogi szempontokat. Ezt erősítheti az a fent említett tény is, hogy ezekben az esetekben a sajtószabadság sérelme nem közvetlenül a megjelenéshez, hanem a megjelenéssel összefüggő adatkezeléshez, valamint az azzal járó terhekhez kapcsolódik. A pesszimista olvasat szerint pedig a GDPR alapú perek, pont azok újszerűsége, és a sérelem látszólagos indirekt volta miatt egy új, rafinált eszközt jelentenek, amelyeket kihasználva a bíróságok asszisztálhatnak a sajtó működésének ellehetlenítéséhez.

IV. Az interjúk tapasztalatai:

Az interjúk kutatásból az derült ki, hogy a harmincnégy megkeresett sajtótermék körülbelül egyharmada találkozott már valamilyen formában a GDPR sajtószabadságot korlátozni képes természetével. Az állapítható meg, hogy a nagyobb elérésű, országos és kifejezetten professzionálisan működő sajtószervek jellemzően találkoztak már olyan igénnyel, hogy valamely magánszemély a személyes adatai törlését, eltávolítását kérte tőlük. A kisebb, helyben működő szerkesztőségek viszont ilyenekkel jellemzően nem találkoztak, de ha mégis, akkor sem formálisan GDPR alapú kérelem formájában, hanem valamilyen más, de személyes adatokra is hivatkozó megkeresésként. Ezeket a megkereséseket néha ügyvéd készíti, néha viszont a kérelmezők maguk írják. A professzionális, országos sajtó esetében a formális, GDPR-ra (is) hivatkozó kérelmek elsősorban gazdag, a politikába és/vagy az üzleti világba beágyazott szereplők által megbízott ügyvédektől, ügyvédi irodáktól érkeznek.

GDPR ügyek felfutóban

Ahogy jeleztük, a GDPR szabályai Magyarországon 2018 májusától alkalmazandóak. Ehhez képest a legtöbb érintett sajtótermék viszonylag hamar találkozott a problémával. Az érintettek jellemzően 2019 és 2021 közé teszik az első olyan hozzájuk

beérkező kérelmeket, amelyekben az érintett magánszemély (vagy néha cég is!) a személyes adatainak bizalmas jellegére hivatkozik a sajtóval szemben. Az egyik interjúban nyilatkozó ügyvéd erről a trendfordulóról azt mondta, hogy **„mostanra kezd átmenni az emberek tudatába szélesebb körben, hogy létezik ez az eljárás. Most kezd átmenni a sajtót érintő esetekben is, hogy ez egy nagyon hatékony eljárás a sajtóval szemben.”** Abban egyetértés mutatkozott, hogy a GDPR alapú igények habár még nem jelentik a többséget, **„felfutóban vannak”**, és egyre nagyobb arányt tesznek ki az összes jogi jellegű megkeresés között. Az egyik országos sajtótermék szerkesztőségének munkatársa úgy fogalmazott, hogy **„kiképződtek az emberek”**, vagyis az általános adatvédelmi tudatosság növekedésével együtt bekerült a köztudatba a GDPR alapú pereskedés lehetősége is.

Az eljárást megindítók - eltérő percepciók

Eltérő volt a megkérdezettek percepciója arról, hogy milyen személyi kör indítja meg jellemzően a GDPR típusú eljárásokat. Az egyik országos sajtótermék munkatársa két csoportra osztotta a személyi kört, egyrészt a hétköznapi magánszemélyekre, akik tudatosabbak lettek és akik számára a sérelemdíj összege is szerepet játszhat, másrészt a befolyásos, jellemzően NER közeli potentátokra. Ugyanakkor egy másik, országos lefedettségű médiaterméknél dolgozó forrásunk úgy nyilatkozott, hogy a megkeresések túlnyomó többségét hétköznapi emberek adják,

Mások úgy azonosították be az eljárásokat megindítókat, hogy **„másodvonalbeli NER-es üzletemberek”**, NER közeli celebek és nem top politikusok, míg olyan választ is kaptunk hogy az eljárásokat megindítók **„nem tipikusan NER-es emberek. Nem tartoznak a NER-hez vagy legalább is nem beazonosíthatóan.”** Abban viszont egyetértés mutatkozott, hogy ezeknek az eljárásoknak a megindítói mind olyanok, akik meg tudják fizetni a professzionális jogi szakértelmet és hajlandóak azért tenni, hogy a sajtót elhallgattassák. Az egyik sajtóterméknek állandó megbízással dolgozó ügyvéd szerint ezeknek az eljárásoknak egy része SLAPP, azaz egy olyan összehangolt támadás a sajtó ellen, ami elsősorban nem a jogok védelmére, hanem a sajtó elhallgattatására irányul.

Méltányolható kérelmek, nem SLAPP ügyek

Azt is megjegyzik azonban a megkérdezettek, hogy emellett vannak méltányolható kérelmek is gyakran nem a GDPR által megkívánt formában előadva, ám tartalmilag

mégis adatvédelmi szempontokra alapozva. Az egyik nekünk nyilatkozó főszerkesztő elmondta, hogy ilyen esetekben például dilemma náluk, hogy az évekkal ezelőtti büntetőügyekkel kapcsolatos cikkeket bennehagyják-e névvel az archívumban. **„Ezek kapcsán a közérdeket vetettük össze a személyes adatokkal. Van, hogy nem töröljük, van, hogy monogrammozzuk, van, hogy kivesszük a nevet a mérlegelés után. Ezekből van sok, de ezek nem SLAPP jellegűek.”** Az országos média- és sajtótermékek esetében jellemzőek a hasonló, „right to be forgotten”, azaz elfeledtetéshez való jogon alapuló eljárások. A Budapesten kívüli sajtóban ezek a problémák GDPR alapon egyelőre nem jelentek meg, bár a személyi adatokkal kapcsolatban ehhez hasonló szakmai, etikai (és egyébként jogi) dilemmák sporadikusan felmerülnek.

Fenyegetéstől a NAIH eljárásig

Több megkérdezett is arról számolt be, hogy már önmagában a fenyegetések is eltántoríthatják őket bizonyos ügyek feldolgozásától. Ez jellemzően a kisebb sajtótermékekre igaz, ahol nincs erőforrás jogászok bevonására. Az egyik megkérdezett kiemelte, hogy konkrét ügyben, több levélváltás után a TASZ által megfogalmazott, terjedelmes jogi érvelés tántorította el a magánszemélyt. A sajtó részéről tehát egy alapos érveléssel előkészített válasz segíthet abban, hogy a kérelmező ne forduljon a hatósághoz.

A pusztán fenyegetésen túl a sajtóhoz benyújtott kérelmek közül több eljut a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH) elé. A sajtószervek egy része problémaként nevezte meg, hogy a NAIH az adatkezelés alapján a sajtó esetében is a jogos érdeket [GDPR 6. cikk (1) bekezdés f) pont] és nem a közérdeket [GDPR 6. cikk (1) bekezdés e) pont] vizsgálja. Ezt azért tartják problémásnak, mert ha jogos érdeken alapszik az adatkezelés, akkor szükséges előzetesen az érdekmérlegelés elvégzése, dokumentálása, az adatalany tájékoztatása, ami jelentős többletmunkát von magával. Az egyik országos sajtószervek képviselő ügyvéd szerint **„közérdekekkel is érvelünk a NAIH előtt annak ellenére, hogy tisztában vagyunk azzal, hogy a NAIH szerint jogos érdek alapján lehetne adatot kezelni. Persze emiatt elkészítjük az érdekmérlegeléseket is ezekhez az eljárásokhoz.”**

Több interjúalany jelezte, hogy vannak folyamatban lévő NAIH eljárások. Többen említették, hogy a 2019-es Borkai ügyhöz kapcsolódóan még nem zárult le a Rákosfalvy Zoltán ügyvéd, a botrány érintettje által indított eljárás. Rákosfalvy törlést nem kért, hanem csak tájékoztatást kért a jogalapról, és a részére nyújtott tájékoztatást nem fogadta el. Emiatt fordult a NAIH-hoz. Az egyik sajtószervek ügyvédje szerint két éve küldték el az érdekmérlegelést és az egyéb iratokat a NAIH-nak. Ez arra mutat, hogy

bizonyos, közéletileg kifejezetten releváns ügyekben a NAIH sem biztos abban, hogyan is érdemes az adatkezelést megítélni. Az is elhangzott, hogy a NAIH sok esetben „ingyenesen” elvégzi azt a jogi munkát, amit korábban például egy személyiségi jogi perben a fizetett ügyvédnek kellett elvégeznie.

Személyes adatok kezelésével kapcsolatos személyiségi jogi (polgári) eljárásról az interjúalanyok nem számoltak be, bár a TASZ-nak egyébként van ilyen eljárása.

Lekötött erőforrások

A GDPR-al kapcsolatos eljárások, tiltakozások a legtöbb sajtótermék esetében nem vonnak el nagyon jelentős erőforrásokat. Volt, aki azt mondta, hogy a megszokott sajtóperekhez képest ez elenyésző kapacitást köt le. Ezzel szemben a nagyobb médiumok ügyvédeinél már megjelentek az ellentétes álláspontok is:

- **„A GDPR eljárások elég nagy terhet jelentenek számunkra. A sajtó-helyreigazításba is egyre gyakrabban kevernek bele GDPR szabályokat is, ez tendencia és ez is egy probléma.”**
- **„Egyenlőtlen a helyzet: ha az érintett nem ért hozzá, akkor összekeveri a GDPR szabályokat és ezzel megnehezíti az érdekmérlegelés elvégzését is. Mivel a NAIH formalista, ezért minden problémánál elvárja az egyedi érdekmérlegelést, ami egy nagy munka.”** Ez utóbbi megállapítással kapcsolatban egy ügyvéd azt is megjegyezte a kutatásban, hogy ha visszakérdeznének a kérelmezőnél annak érdekében, hogy tisztázza a nála jelentkező érdeksérelmeket, azzal ötletet is adnának számukra, és így inkább a sok munkával járó általános érdekmérlegelést választják.
- **„Minden cikk előtt kellene tájékoztatás és érdekmérlegelés, ha elfogadnák a NAIH gyakorlatot, de ezt nem csinálják. Az viszont van, hogy több cikk előtt keresik meg az ügyvédet és kérdezik, hogy mi az, ami a GDPR szerint belefér és mi az, ami nem. Az [...] ügy cikkei kapcsán ez elég sok munkát jelentett, de azóta nem. Egyelőre összességében ez inkább csak dühítő, de kifejezetten megterhelőnek nem érzem.”**
- **„Nagy ügyvédi kapacitást igényel és volt is egy fejtágítás az újságíróknak, de ez nem elég. Nem lehet megmérni, hogy ez mekkora munkateher, mert a GDPR által megkövetelt szemlélet már beépült a munkába és ez nagy nehézséget, többletmunkát jelent. Nem lehet megmondani, hogy időben mennyit, mert egy teljesen új típusú gondolkodást igényel ez és ezt a gondolkodást fejben kell először felépíteni.”**
- **„Nagyon széles értelemben kell érteni az adatkezelői minőséget. Az is probléma, hogy Magyarország nem oldotta meg a GDPR-al kapcsolatban a**

sajtó speciális helyzetét. Sajnos a bíróságok pedig jellemzően átveszik a NAIH álláspontját és nem tekintik speciális adatkezelőnek a sajtót, hanem az általános sablon szerint próbálják kezelni.

Külön ügyvédi probléma, hogy a Ptk és a GDPR viszonya sem tisztázott a bírói gyakorlatban. Ha sérül a GDPR, az még nem biztos, hogy személyiségi-jogsérelemmel is jár. Ez kiszámíthatatlan. [...]Sőt, ezt még bonyolítja, hogy az Smtv. szabályait is vizsgálni kell.

A NAIH gyakorlata nem sajtóbarát szemléletű, csak a legerősebb közügy összefüggés esetében nem állapít meg jogsértést.

Elég sok kockázatelemzést kell elvégezni, és ezekben tanácsot adni a döntést hozó szerkesztőségnek."

A válaszokból az is kiderült, hogy az ügyvédek és a szerkesztőségek között gyakran viták alakulnak ki azzal kapcsolatban, hogyan érdemes a kockázatmértékelés elvégzése után lépni. Ezek a viták külön munkateherként jelennek meg. Hangsúlyozandó azonban, hogy ezek a markáns megállapítások gyakorlatilag csak a legnagyobb, professzionálisan működő, országos sajtótermékek esetében jelennek meg.

Ugyanakkor az is elmondható, hogy a GDPR jellegű gondolkodás beépült a szerkesztőségek gondolkodásmódjába. Egy országos sajtószervnél dolgozó munkatárs megjegyezte, hogy habár extra erőforrást nem köt le a jelenség, mégis akarva-akaratlanul, elkezdtek „GDPR fejjel gondolkodni”. Kiemelte, hogy ez leginkább a képmásokra igaz, ebben a tekintetben kiemelten óvatosak lettek.

Példák

Az interjúalanyok számos példával támasztották alá az itt leírt trendeket. Ezek közül egyet emelünk ki annak érdekében, hogy egy egyértelműen közügy jellegű esetet bemutassunk, amelyben a NAIH általunk is helyesnek tartott döntést hozott. Ez az eset rámutat arra, hogy a NAIH joggyakorlata sem teljesen sajtószabadságot korlátozó.

Jog eset 1.

A Telexel szemben a budakalászi jegyző indított eljárást. Az [internetes újság bemutatta](#), hogy Budakalászon elutasítottak egy állásra jelentkezőt a szexuális orientációja miatt. Az elutasításról szóló belső beszélgetést valaki rögzítette és eljuttatta a Telexhez. A cikk ellen a jegyző tiltakozott GDPR alapon, de a Telex nem

adott ennek helyt és az ügy a NAIH-hoz került. A NAIH megállapította, hogy az adat a jegyző munkája során, azaz közhatalmi tevékenység körében keletkezett, annak nem volt köze a jegyző magánéletéhez, ezért nem személyes adat. A NAIH ebben a döntésben meghúzta azt a határt, ahol a személyes adatok védelme már nem mehet a sajtószabadság és a közügyek tisztázásának rovására.(NAIH-2926/10-2021. sz. határozata)

A SLAPP perekkel kapcsolatban kiemelendő, hogy egy-egy elhibázott ítélet lavinát indíthat el. A sajtót cenzúrázni kívánó személyek könnyen felhasználhatják ezeket az ítéleteket, és az egyedi eset általános tendenciává fejlődhet. Adott esetben már nincs is szükség hatósági vagy bírósági eljárásra. Erre példa a Forbes listájának ügye, amely a konkrét sajtóorgánumon kívül is elkezdte kifejteni hatását (lásd keretes részben).

Jogeset 2. - Cenzúra pereskedés nélkül

A Marketing&Media magazin minden évben megjelenteti az 50 legbefolyásosabb médiaszereplő listáját. Tekintve a média alkotmányos demokráciában elfoglalt kiemelt helyét, egy ilyen lista értékes információt tartalmaz a társadalom számára. A 2023-as listáról azonban hiányzott a kormányközeli vállalkozó, Balássy Gyula, akinek cégei számos kormányzati plakátkampányban vettek részt. A 2022-es listán még 5. helyen szereplő Balássy a Médial információi szerint adatvédelmi érvekre hivatkozva, a Forbes döntésekből kiindulva leszedette magát a listáról. A Marketing&Media főszerkesztője megerősítette az információkat, és elmondta, hogy nem akartak a Forbes sorsára jutni.¹⁷

Általánosan a GDPR jelenségről

Az egyik megkérdezett általánosan a GDPR hatását a következő módon foglalta össze: „[...] **tényként rögzíthető, hogy az adatvédelem 2018-ban bevezetett szabályai lényegesen megkönnyítették a panaszosok fellépését, egyidejűleg komolyan megnehezítették az audiovizuális médiaszolgáltatások helyzetét.**”

¹⁷<https://media1.hu/2023/06/09/ok-vegeztek-iden-a-legbefolyasosabb-hazai-mediavezetok-top50-es-li-stajanak-elen/>

Egy országos sajtóterméknél dolgozó megkérdezett pedig a GDPR és az újságírói logika között feszülő ellentétet emelte ki. Konkrét ügyet idézve hangsúlyozta, hogy **„mi párbeszédet kezdeményezünk egy cikkkel kapcsolatban, az újságírói etikának és sztenderdeknek megfelelően, amire jön egy adatvédelmi szempontú válasz, hogy a kérdés személyes adatokat tartalmaz, amit a NAIH később már az adatvédelmi aggályok megfogalmazásaként minősít. Tehát abból a helyzetből, hogy a szakmánk szerint járunk el, felteszünk egy kérdést és hirtelen védekező pozícióba kerülünk.”**

Klasszikus eszközök, egyéb, nem GDPR jellegű nehézségek

Végül, a GDPR-hoz kapcsolódó nehézségek mellett természetesen többen beszámoltak azokról a már klasszikusnak nevezhető eszközökről, amelyekkel a sajtó oknyomozó, tényfeltáró munkáját a közügyekben is érintett magánszemélyek igyekeznek ellehetetleníteni, vagy a sajtóra nézve dermesztő hatást kifejteni.

Bizonyos esetekben a rágalmozás és a becsületsértés dekriminalizációját követően is indulnak büntetőeljárások (pl. magánlaksértés egy érintett ingatlant felülről fotózó drónos videó esetében). A megkérdezettek egyetlen számukra kedvezőtlenül zárult büntetőeljárásról sem számoltak be, de arról igen, hogy önmagában már egy büntetőeljárás megindulása is bénítólag hat a szerkesztőségre, az újságírókra.

Problémaként jelentek meg két interjúban is az ügyvédek, jogászok által írt felhívások, amelyek arról szólnak, hogy egy adott ügy személyes adat bemutatásának milyen lehetséges jogkövetkezményei lesznek. Az egyik interjúalany arról számolt be, hogy ők kaptak már olyan levelet, amely arról szólt, hogy ha a sajtószerv megírja és megjelenteti a cikket és az adott cég emiatt elesik egy üzlet megkötésének a lehetőségétől, akkor az elveszített haszon költségét kártérítési perben igényelni fogják tőlük. Komoly félelmet keltett a szerkesztőséget képviselő ügyvédben, hogy ha az érintett cég ráveszi arra egy másik cég képviselőjét, hogy a koncepciónak megfelelő nyilatkozatot tegyen a bírósági eljárásban, akkor tényleg elveszithetnek egy ilyen pert. Az ilyen fenyegetésekre jellemző a nagyon eltúlzott kártérítés belengetése, amelynek pusztán az összege alkalmas arra, hogy dermesztő hatást váltson ki.

A sajtószerv számára kudarcos sajtópereket gyakran követik személyiségi jogi perek. Szerencsére a megkérdezettek egyöntetűen nyilatkoztak arról, hogy kevés sajtóper indul velük szemben és ezeket jellemzően megnyerik. Bár az egyik ügyvéd interjúalany azt is megemlítette, hogy egy ideje a Fővárosi Ítéltábla ítéletei már nem csak a szakmai álláspontot tükrözik és ott már el lehet veszíteni egy pert. Az ügyvéd ezt mondta: **„az Ítéltáblán van egy tanács, ami mindig ellenük dönt, és elfogadhatatlan indokolással. Ebben a tanácsban van Varga Zs. András felesége. Ez komoly aggodalom.”**

Többen említették, hogy a céghálók áttekinthetősége is romlott az utóbbi időben és ezért sokszor nagyon nehéz feltárni, hogy milyen cég kinek a tulajdonában és kinek az érdekeltségi körében van. Ez a gazdasági, politikai-gazdasági újságírást teszi nehezzé. Egy interjúban az is megjelent, hogy a magántőkealapok létrehozása szintén szerepet játszik abban, hogy nem lehet bizonyos vagyonok útját követni.

A közérdekű adatokkal kapcsolatos nehézségeket is többen említették: szinte soha nem adnak ki semmit kérésre, perelni kell, a kiadni rendelt adatok végrehajtása is nehézkes, stb. Az is megjelent az interjúkban, hogy az állam és a gazdaság összefonódásával NER-es magáncégek (pl. 4iG, BDPST, Optimus, stb.) tudnak közadatigénylések kapcsán arra hivatkozni, hogy ha az állam kiadja a kért adatot, az az ő üzleti titkaik sérelmével jár. Az egyik ügyvéd beszámolt arról, hogy ez megtörtént egy közérdekű-adat kiadásával kapcsolatban és ezzel el is veszítették a közadat-pert.

Az egyik kisebb Budapesten kívül működő helyi lap lapigazgatója pedig arra is felhívta a figyelmünket, hogy számukra nehéz úgy írni, hogy ne bántásák meg azokat a szereplőket, akikkel egyébként esténként találkoznak a sörözőben. Ez természetesen egy jogon túli szempont, de felhívja a figyelmet arra, hogy a lokális ügyek feltárása sokszor szociológiai szempontok miatt nehezebb, mint az országos ügyeké.

Az pedig már bőven túlmutat a kutatásunkon, ami több interjúban is megjelent: a társadalmi-politikai-kulturális tényezők nem segítik az újságírást **„nem válaszolnak a kérdésekre. Nincsen párbeszéd, nem lehet kérdezni. Jogi eljárásokkal ritkán próbálják elnehezíteni a sajtó helyzetét, mert politikailag nem lényeges. Mindent az ablakban csinálnak és ez nem rendíti meg a rezsimet.”**